דילמא ביאת אורו הוא. עד שיזרח אורו של יום השמיני ומאי 'וטהר' טהר גברא שיטהר האיש בהכאת קרבנותיו. **ואומא** לפיקוחו לפרוך להסיח הדעת (דף עד:) והעריב שמשו אוכל בתרומה **ובו'** מגלן דביאת שמשו הוא. **ואומא** היכי מלי למימר דמייתי בזריחה דלא בזריחה הוא הוה מלי למכתב בקרא 'וזרח השמש וטהר' כמו **ממנה** השמש מדמדבר כא) **לו** לשון יציאה כמו "השמש **יצא** על הארץ" (בראשית יט) **ולקט** בקרא "ובא השמש" אלמא דהייו קציעת שמשו **ואומא** דהכא מבעיא ליה האי 'ובא השמש' מי ביאת אורו הוא וסייע מבריתא 'זכר לדבר' וכו' 'תפשוט ממתניתין (דנגעים פי"ד) העריב שמשו אוכל בתרומה אלמא דהייו ביאת שמש. וי"ל דלא ממאי דהאי 'ובא השמש וטהר' ביאת שמש הוא **ממנה** ומאי 'וטהר' טהר הייו לאת הכוכבים **דיצאת** ביאת אורו הוא דהייו לאת הכוכבים דלא הוה אורו הוא דהייו לאת הכוכבים **תתקיף** של קציעת החמה והוא תחלת הכנסת הרקיע ועדיין יש שהות ביום *חמש מילין עד לאת הכוכבים ומאי 'וטהר' טהר גברא. **והתם** למתניתין דהערל לא קיים מידי דמלי למימר (ל) **העריב** שמשו דהתם הייו (ביאת אורו) ולא מלהתם לא תפשוט לא דהייו לאת הכוכבים משום הכי אילצריך לאתויי הכא הבריתא דלאת הכוכבים:

אם כן לימא קרא 'ויטהר'. אף על גב דבכמה מקומות כלים וטהר. התם ליכא למימר הכי ויטהר: **משעה** שהעני נכנס למחרת אותו היום אם אם יחשב באות הארבע העברות לזכל הימנה כזית בשר חוץ לזמני נעשה אותו הזכח פיגול ונפסל במחשבה שחשב בשעת עבודה כדכתיב (ויקרא ז') לא יחשב לו פגול ודרשינן (זבחים דף כ"ע) במחשבה נפסל וכן מה שישתייר ממנו עד שיעבור העת והזמן הקצוב לו כבר נעשה נותר כדכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם יאכל ומחרתו והנותר ונו' הפגול והנותר אם אוכל אדם מהן כזית בפיגוד חייב כרת ובשונג חייב חטאת כדתנן (כריתות דף כ') ל"ו בריתות בתורה ומהן האוכל חלב ודם ונותר ופגול על אלו חייבין על זדון כרת ועל שגגתם חטאת וכן נמי הארם הטמא אם יאכל כזית מבשר הקדשים במזיד חייב כרת כדכתי' (ויקרא ז') והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמי' [ונו' ומטמאתו עליו ונכרתה] ואם בשונג אכל חייב קרבן עולה ויורד היינו שאמר בו הכתוב (כמס ה') ואם לא תגיע ידו ואם לא תשיג ידו וכל קרבן שחלק בו הכתוב בין לעני נקרא עולה ויורד והחטאת המתחייב בה על החלב ועל הדם והפגול והנותר וכלל המיניין במשנתנו היא חטאת קבועה בזבל בין עשיר שוין בה ואי תיתי לפרושיה דקרבן עולה ויורד המתחייב בו מפא שאכל את הקודש בפרשת (ויקרא ה') נגשש כי תחטא ושמעה בפסוק שני ונגשש אשר תגע בכל דבר ממא לפי שהשלים הענין בפסוק השלישי וכתיב ונעלם ממנו והוא ידע ואשם ונשאו מעיינין באלו הפסוקים אין אני רואין בהן שלתי זכרון הטומאה לא יותר וכבר ידעני כי אין הדבר אם הוא נוגע בדבר ממא אינו חייב אלא לימהר בלבד ואין עליו דמא בזה הדבר ולא אשמה אלא אם כן עשה דבר שנורם לו אשמה ישמע שמתחייב עליו להתכפר בקרבן ולא מצינו בפשטון של כתובים הללו כלום מזה הדבר אבל העתיקו לנו רבותינו ז"ל פירושן של דברים הללו וביארום והגידו לנו א' זז פשע הוא שחייב אותו הקרבן ההוא ומאי היא אבילת בשר הקודש אם ביאת המקדש כדתניא (כתובות דף ו') ובנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר ועשה על הטומאה וחייב קרבן על הטומאה ועשה על הטומאה על טומאת מקדש וקדשיו אף כשחייב קרבן על הטומאה על טומאת מקדש וקדשיו ומי שנגע בדבר מכל הטומאות הנזכרות בתוכיון ואכל כזית מבשר הקודש בשונג אם נכנס למקדש בשונג עולה ויורד כדתקני בסיפיה דהתם מתני' שהוכרעה (כליתות דף כ') חוץ מן הטמטא מקדש וקדשיו שהוא בעולה ויורד והוא שהיתה לו ידיעה בתחלה כי אותו הבשר הקודש הוא וגם היתה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן או בשתיהן ואח"כ נודע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כדתנן (שבועות דף כ') כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף הרעלם בנתיים הרי אלו בעולה ויורד ומי ששחט חטאת מבחוץ אי הקשיר מהם כלום חייב כרת כדכתיב (ויקרא י"ז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט [ונו'] ואל פתח אהל מועד לא הביאו ומי שהנהג בהם שהיה פרוסה בשונג נתחייב באשם מעילות כדכתיב (שם ה') נפש כי תמעול מעל ותחטאה בשגגה ונו' והאונן נמי אין מוחר לו לוכל מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר בספ"ד) אלו המדות עדיפין הקדשים מן התרומה ונרסי רבנן דאיש אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכירם לפי שהן נכללות בזו השנויה דמס' חגיגה (דף כ') התנן הזיבה בקודש מבתרומה יכו' ולמדנו מעטרא דרבנן כללו דתרומה יש לה יתרון על המעשר ומעליה לעולה ממעלתו שהכתוב חייב עליה מיתה כדכתיב (ויקרא כ"ב) ומתו בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו איזה מהמלקות על האוכל מעשר ממא כמי ששנו (יבמות דף ע"ג) אוכלי במטמאת עצמו ליקח מה שאין כן בקדשים הש"ס

*) לולי ג"ל בס"פ עבול יום דף ק"ח:

נמ' עטר יומא. עתו"ע רפ"ב דזבחים ד"ה ונע"ו: **בהגהת** מהרי"ב לאחר תיבת ביום. אבל קבה לי הא בשבת שם מיתת דלר"י שיעור בס"ב ג' תלתי לו ג' רבעי מיל ו"ע: **תוס'** ד"ה מעשה כו'. מתי יתבלו כו'. וכי כעני ע"ג יהי' שעורא. בספר חדות יעקב בשם גליון תוס' בס"ו:

הגהות הגר"א

רש"י ד"ה קס"ד. היינו עניים. ג"ל בשאום: **שם** ד"ה בין בשמשות. מהגר מלי מיל. ג"ל יותר מתלי מיל. לרבה תרי תלתי מיל ולר"י ג' רבעי מיל (בשבת ל"ד):

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומאי דהדר מעטי ליה מבריתא: (ב) רש"י ד"ה מבריתא וכו' שבהכנים ובאלין לאכול בתרומתן סימן לדבר לאת: (ג) תוס' ד"ה דילמא וכו' על אחרן מדקתני בקרא ובא השמש וכו' מבריתא סימן לדבר: (ד) בא"ר שעריב שמשו דהתם (היינו ביאת אורו) תיובתא לנו מיוקים בתלאי לבנה ובכתב בלבו ס"ל היינו לא דוקא קציעת החמה: תוספתא כלכות פ"ק

* דפשוט שמדובר בסוף היום

* הסבר הסוגריים: מומלץ בלימוד הראשוני לדלג על קטע זה כדי להתמקד רק בשיטות ר"מ וחכ' כדי להבין קושית הגמ'. בתוך הסוגריים הבריית"א ואח"כ הגמ' עסוקים בפסוקים דגבולות שמראים הלילה הם צאת הכוכבים בתחילתה ועמוד השחר בסופה

** מומלץ בשלב זה של הגמ' - כדי להבין קושית "ורמינהו" (ולאור העובדא שמופיעות הרבה זו) להתמקד אך ורק בב' השיטות המסומנות ב-△

הבלטות: 1. עני וכהן חד שיעורא (והמש' והבריית"א לא חולקים) 2. עני... לחוד וכהן...לחוד (והמש'והבריית"א חולקים)

סימון זה מיועד כדי לבחון באיזה עמדה אוחזים בכל שלב של הדיון

הבלטות: כהנים ועני בבריית"א זו

△ הבלטת שמות לצורך שאלת הגמרא "ורמינהו"

* אי כמו רש"י שהספק הוא אם זה לילה או בקר

* ומובא בגמ' התם הפסוק "ובא השמש וטהר"

נושא: תוס' דילמא

קושיא על רש"י דפירש "ביאת אורו" שיזרח אורו

נושא: גמ' מביאה ברייתא דקתני בה זמנים של ק"ש - תחילתה וסופה, הגמ' תברר אם זמנים הללו שונים מֵהֵני דקתני במשנתנו או לא

מבנה

△ (מעקב) נסיונות להראות דרישא דבריית"א בענין תחילת זמן ק"ש (משהעני נכנס לאכול פתו) פליג אתחילת זמן שמופיע במשנתנו (משעה שהכהנים...)

▽ דחיה- לומר שהם (הבריית"א והמש') לא חולקים (בענין תחילת זמן ק"ש) דעני וכהן חד שיעורא

נושא: בירורים לגבי שיטות הנזכרות בענין זמן ק"ש

* ראש - קדש היום = בין השמשות
ר' יהושע - כהנים מטוהרים = צאת
ר' חנינא - עני נכנס לפתו = אחרי צאת

* טהר בארמית = דכי

מגילה כ:

[לה: ע"ש הוסב ועיין רש"י נדה נג. ד"ה בה"ש]

רש"ש ד"ה ובא

[ועיי' מגילה כ:, ד"ה ובו']

[נדה ל"ג.]

שבת ל"ד כ' [נדה ל"ג.]

דילמא ביאת אורו הוא ומאי 'וטהר' טהר גברא? אמר רבה בר רב שילא א"כ לימא קראדוטהר' מאי 'וטהר'-טהר יומא כדאמרי אינשי 'איערב שמשא' ואר"י יומא'. בבמערבא הא דרבה בר רב שילא לא שמיע להו ובעו לה מיבעיא: האי 'ובא השמשבביאת שמשו הוא ומאי 'וטהר' טהר יומא או דילמא ביאת אורו הוא ומאי 'וטהר' טהר גברא? (ג) והדר פשטו לה מברייתא מדקתני בברייתא סימן לדבר צאת הכוכבים שמע מינה ביאת שמשו הוא ומאי 'וטהר' טהר יומא: אמר מר משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן ורבינא מאימתי קורין את שמע בערבין משהכהני נכנס לאכול פתו במלח עד שעה שעומד ליפטר מתוך סעודתו, סיפא ודאי פליגא אמרתיתין. רישא מי לימא פליגי אמתני'? לא עני וכהן חד שיעורא הוא. ורמינהו

*מאימתי מתחילין לקרות ק"ש בערבית משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות דברי ר"מ וחכמים אומרים משעה שהכהנים זכאין לאכול בתרומתן סימן לדבר צאת הכוכבים. (ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ואנחנו עושים במלאכה וחציָן מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים) ואומר והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה *מאי ואומר? וכי תימא מכי ערבא שמשא-לילא הוא ואינהו דמחשבי וכקדמי ת"ש והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה הא סלקא דעתך דעני ובני אדם-חד שיעורא הוא ואי אמרת עני וכהן חד שיעורא הוא חכמים היינו רבי מאיר אלא שמע מינה עני שיעורא לחוד וכהן שיעורא לחוד? לא, עני וכהן חד שיעורא הוא, ועני ובני אדם לאו חד שיעורא הוא. ועני וכהן חד שיעורא הוא ורמינהו

מאימתי מתחילין לקרות שמע בערבין משעה שקדש היום בערבי שבתות דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן רבי מאיר אומר משעה שהכהנים טובלין לאכול בתרומתן אמר לו ר' יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים ר' חנינא אומר משעה שעני נכנס לאכול פתו במלח, ר' אחאי ואמרי לה ר' אחא אומר משעה שרוב בני אדם נכנסין להסב. ואי אמרת עני וכהן חד שיעורא הוא ר' חנינא היינו ר' יהושע אלא לאו שמע מינה שעורא דעני לחוד ושעורא דכהן לחוד שמע מינה. הי מנייהו מאוחר? מסתברא דעני מאוחר דאי אמרת דעני מוקדם ר' חנינא היינו ר' אליעזר אלא לאו שמע מינה דעני מאוחר שמע מינה: אמר מר אמר ליה רבי יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים שפיר קאמר ליה רבי יהודה לרבי מאיר דהוי מהלך חצי מיל לפני צאת - וטבילה בעיה להיות לפני זה הכי קאמר ליה מי סברת דאנא אבין השמשות דדרך עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו השמשות דרבי יוסי קא אמינא דאמר *רבי יוסי בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו

קשיא

מסורת הש"ס

דילמא ביאת אורו. שיאור השמש ביום השמיני ויעבר הלילה ויבא השמש: **אם כן.** דהא קרא ויטהר לשון עוד הוא לימה קרא ויטהר לשון עוד: **מדכי.** לשון עבר כתפנה מן המעולה השמש: **מכריאת.** דקתני לקמן בשמעתין (ג) מצטה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן ולהיות אור לאכול בתרומתן: **מעטי.** שלין לו כר להדליק בסעודתו: **סיפא ודאי פליגא אמתני'.** דקתני הכא "עד שעה שעומד ליפטר מתוך הסעודה" והייטו לא כר' אליעזר ולא כרבנן ולא כרבנן אמתני' דדרכם לאכול בתרומתן סימן לדבר לאת: **ממשני.** ושונין מלאכה בלילה משקיעת החמה עד לאת הכוכבים: **ומקדמי.** ומשכימין קודם היום דלימא יום לא הוי עד הנץ החמה והם מקדימין מעלות השחר דהוי כמו מהלך ר' מילין (פסחים דף נג:): **ת"ש והיו לנו סלילה משמר.** מדקתמר "והיום מלאכה" אלמא האי דעבר מעלות השחר עד לאת הכוכבים יומא הוא. **וזכר לדבר לאת דכל עוד מלאכה** מעלות עד צאת הכוכבים **כדתנן** (ברכות ט:) **קס"ד.** דוב' כבי אדם בערבי שבתות ועניים בימות החול **חד שעורא הוא: משעה שקדש היום בערבי שבתות.** היינו בין השמשות ספק יום ספק לילה וכין הספק הוא קדש היום ספק: **משעה שהכהנים עוכלים.** היינו קודם בין השמשות כדי שיאכל להם קודם בין השמשות הערב שמש והכי אמרינן בבמה מדליקין (דף לה.) דזמן הטבילה קודם בין השמשות מעט: **ועלא כהנים** לטעמיה דאמר בבמה מדליקין (**"בין השמשות"- כדי מהלך חצי מיל קודם לאת הכוכבים קרוי בין השמשות והוי ספק, הלכך עבילה דמקמי הכי מבעוד יום הוא ולאו זמן שביבה הוא ולקמן מפרש מאי אהדר ליה רבי מאיר: **נכנסין לסעד.** לאת דאמרי בימות החול ואית דאמרי בשבתות מכל מקום מאוחר הוא (לכולם): **ומיי מיייסו מאוחר.** (לכולם) דעני לו דהכן: ה"ג אי ס"ד דעני, קודם ר' חנינא היינו ר' אליעזר: **בין השמשות:** דר' יהודה מהלך חצי מיל לפני לאת הכוכבים ודרבי יוסי = כהרף עין לפני לאת הכוכבים ורבי מאיר כרבי יוסי ס"ל וכי מגיע מקמי הכי סמוך לאתכנה הוא ומן שביבה הוא: קשיא

* ראש - קדש היום = בין השמשות
ר' יהושע - כהנים מטוהרים = צאת
ר' חנינא - עני נכנס לפתו = אחרי צאת

⊛ ר' יהודה: יום טבילה מהלך חצי מיל לפני צאת = בין השמשות דר' יהודה צאת הכוכבים

ר"מ: -בין השמשות דר' יוסי = כהרף עין לפני צאת

זמן טבילה של ר"מ הוי לפני בין השמשות דר' יוסי
וזמן מועט זה דלפני צאת שפיר נקרא זמן שביבה